

OBRAT KE SPIRITISMU

Počátkem roku 1896 umírá Jungův otec, což mladý student medicíny popisuje jako moment, kdy začíná poprvé intenzivně uvažovat nad otázkou života po smrti. Pro odpověď na ni se však neobrací od filosofie k teologii, která ho již v dospívání zklamala, nýbrž ke spiritismu.⁶²

Na přelomu 19. a 20. století byly spiritistické seance předmětem seriózního bádání i módní záležitostí. Mít vlastní médium, takřka bez výjimky ženu, patřilo ke statusu psychiatra. Jungův učitel Théodore Flournoy měl Elisu Müllerovou, známou pod jménem Helene Smithová, o které napsal studii *Des Indes à la Planète Mars (1900)*,⁶³ Flournoyův přítel Wiliam James zkoumal Leonoru Piperovou a Jung v té době našel také své „vlastní“ médium v osobě sestřenice Heleny Preiswerkové,⁶⁴ jejímž po-

⁶² A. Jaffe, *Vzpomínky, sny, myšlenky*, Brno 1998, str. 92–93.

⁶³ Výsledky zkoumání uveřejnil Théodore Flournoy ve své studii. Vycházela jsem z anglického překladu T. Flournoy – S. Shamdasani, *From India to Planet Mars*, Boston 1994. Flournoy začínal svou kariéru jako soukromý docent pro filosofii přednáškami o Kantovi, a právě skrze Kantovy kategorie nahlížel také fantazie Hellene Smithové. Srv. J. S. Witzig, *Theodore Flournoy – A friend indeed*, in: *Journal of Analytical Psychology*, 27, 1982, str. 143. Více o Flournoyově práci a zásadním vlivu na Junga, M. Iagher, *From America to the Planet Florissant: Théodore Flournoy and the Psychology of Religious Experience*, in: *International Psychology, Practice and Research*, 5, 2014, str. 1–24. také M. Iagher, *Jung and the psychology of religion: A Preliminary sketch*, in: *Phanes*, London 2018, str. 58–82.

⁶⁴ Jako jednadvacetiletý vykonal doma čtyři spiritistické seance, dvě z nich se svou sestřenicí Helenou Preiswerkovou. Jung si dělal poznámky, které jsou uloženy v Jungovu archivu ETH Bibliothek Zürich pod názvem *Protokoll der Sitzung in Walzes Wohnung*. (Walz byla Jungova přezdívková zamlada.) Výsledky pak publikoval ve své disertační práci, viz C. G. Jung, *On The Psychology and Pathology of So-Called Occult Phenomena*, CW1, 1902. Ve své disertaci píše, že Heleniny schopnosti nebyly dostatečně přesvědčivé, což následně její rodina odmítla. Jung v práci vyjadřuje ke spiritismu spíše negativní stanovisko, naopak vyzdvihuje intuici, o které věří, že má psychologický základ. Práci také lze číst

zorování věnoval svou disertaci *On the Psychology and Pathology of So-Called Occult Phenomena (1902)*.

Tím, co bychom dnes nazývali paranormální jevy, jako například mimosmyslové vnímání nebo jasnozřivost, se zabývala celá řada psychiatrů a vědců soustředěných především kolem Society for Psychical Research, založené v roce 1882 v Londýně básníkem a filologem Frederickem W. H. Myersem. Vedle něj a již zmíněného psychologa Wiliama Jamese byli členy například psycholog Wiliam McDougall, filosof Henri Bergson, biolog Hans Driesch nebo přírodopisec Alfred Russel Wallace, k nimž se mladý Jung hlásí ve svých studentských přednáškách na Basilejské univerzitě.⁶⁵ Sám pak na půdě londýnské společnosti v roce 1919 přednesl příspěvek pod názvem *The Psychological Foundation of Belief in Spirits*, v němž tvrdí, že spiritismus jakožto móda je reakcí na dlouhodobý příklon k materialismu, ale zároveň že duchové „jsou prokazatelnou známkou autonomie nevědomých komplexů“, a jsou tedy psychologicky reální. V přednášce de facto nevědomé komplexy a duchy ztotožňuje. A dodává, že je rozdíl mezi objektem víry a objektem poznání, a tedy pro duchy jakožto předmět víry nemá důkazy.⁶⁶ Duchové jsou podle Junga „komplexy kolektivního nevědomí, které se ukazují, když jedinec přijde o schopnost adaptace na realitu, nebo které mají za cíl nahradit

optikou jeho pozdějšího pojmu individuace. S. Zumstein – Preiswerk, *C. G. Jung's Medium: Die Geschichte Helly Preiswerk*, München 1975; H. F. Ellenberger, *The story of Helene Preiswerk: A critical study with new documents*, in: *History of Psychiatry*, 2, 1991, str. 41–52.

⁶⁵ Korespondenčním členem společnosti byl v roce 1911 také Freud. V roce 1915 byl Freud zase jmenován čestným členem Americké společnosti pro psychický výzkum (The American Society for Psychical Research). Viz E. Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud*, New York 1957, str. 397.

⁶⁶ C. G. Jung, *The Psychological Foundation of Belief in Spirits*, CW8, 1920, str. 301–318.